

Kdo zachrání chátrající sochy?

10.4.2015 5plus2 str. 1 Titulní strana

TOMÁŠ PLECHÁČ Univerzita Pardubice

Braunův Betlém u Kuksu ničí voda a mech. Stát ale pro zachování světové památky mnoho nedělá

KUKS - Patří mezi nejcennější historické památky ve východních Čechách, ale péče o ni zdaleka neodpovídá jejímu významu. Unikátní Betlém v Novém Lese mezi Kuksem a Dvorem Králové nad Labem, který do pískovcových skal počátkem 18. století vytesal Matyáš Bernard Braun, chátrá a mizí pod nánosem mechu. Přesto politici i památkáři slibují, že pro jeho záchranu udělají maximum.

Zatímco nedaleký hospital rozkvetl do krásy díky stovkám milionů korun z Evropské unie, pískovcové skulptury nejsou v dobré kondici. Téměř 300 let starou památku ničí povětrnostní vlivy, přírodní procesy, vandalové, ale také necitlivé zásahy „odborníků“.

Škodlivá pomoc

„Betlému někdo chtěl vždycky pomoci, ale místo toho mu uškodil. Sochy jsou v katastrofálním stavu,“ popisuje Leoš Pryšinger, předseda občanského sdružení Braunův Betlém, které v roce 2013 kvůli záchraně památky vzniklo.

Jak se stát coby vlastník o sochy stará, nejlépe dokládá zásah z roku 1998. Památkáři tehdy zastřešili centrální reliéf, o sedm let později však stříšku kvůli nefunkčnosti odstranili. Ocelové patky zapuštěné do nemrznoucího betonu v přírodním areálu zůstaly dodnes. „Dovolím si říct, že zde byl spáchaný trestný čin. Je to na trestní oznámení,“ tvrdí šéf sdružení.

Artefaktům škodí přírodní procesy: zejména spodní voda a rozlézající se mech, který pískovec postupně rozežírá. Nutná je proto pravidelná údržba, kterou dělal za první republiky jaroměřský sochař Josef Wagner.

„Betlém zcela zachránit nelze, pomalu umírá. Díky tomu, že zdejší pískovec je natolik kvalitní, může tu být klidně ještě 500 let. Je ale potřeba se o sochy starat. Josef Wagner je čistil kartáčem a vodou, tak jak se to dělalo po staletí, a především prováděl pravidelné postřiky vápenným mlékem proti mechu. Fungovalo to,“ upozorňuje Leoš Pryšinger.

Památkáři, ministerstvo kultury i Královéhradecký kraj se shodují na tom, že je nutné Betlém restaurovat. Kdy k tomu dojde, není vůbec jasné. „V budoucnu se budeme snažit najít prostředky na obnovu a péči o tento soubor soch,“ říká neurčitě ředitelka Národního památkového ústavu Naděžda Goryczková.

POKRAČOVÁNÍ NA STR. 2

Kdo zachrání chátrající Braunovy sochy?

DOKONČENÍ ZE STR. 1

Že je potřeba Betlém chránit pro další generace, si uvědomuje také ministr kultury Daniel Herman. „Je to unikátní záležitost, která vyžaduje speciální přístup. Bude nutné vytvořit projekt, ke kterému bychom se chtěli dostat v nejbližších letech, nikoliv však desetiletích,“ zdůrazňuje ministr.

Leoš Pryšinger, jenž mezi lety 1998 až 2004 vytvořil z lipového dřeva předpokládanou podobu Betlému v měřítku 1:7, je ke slibům politiků a památkářů skeptický. „Nevěřím tomu, že se stát může o tuto památku dobře starat. Jsou to jen plané sliby,“ myslí si předseda sdružení. Les, ve kterém sochy vznikly, původně patřil městu. Dvorskí radní pozemky v roce 1717 prodali hraběti Šporkovi, tehdejšímu majiteli kukského panství. Podle Pryšingera by nejlepším řešením bylo, kdyby stát vrátil Betlém Dvoru Králové nad Labem. O osudu památky by tak rozhodovali lidé, kteří mají k místu vztah.

Dvorský starosta Jan Jarolím nevidí v současnosti takovou možnost příliš reálnou. „Je zde předpoklad, že bychom se jako obec k památce chovali méně macešsky než stát, ale zatím se nezdá, že by byl stát ochotný Betlém převést do našeho vlastnictví. Pokud bychom o to sami usilovali, bude to běh na velmi dlouhou trať,“ tvrdí starosta. Radnice podle něj mapuje dotace a granty, které by se daly na zrestaurování soch získat.

O záchranu monumentálního díla začal v roce 1898 usilovat Klub českých turistů společně s městem Dvůr Králové nad Labem. V roce 1952 však radnice na návrh kulturní komise předala areál

do správy státu. Dva roky poté došlo k restaurování a v roce 1961 k očištění soch. Od té doby zde práce v takovém rozsahu neproběhly.

Část Braunova Betlému, konkrétně scénu Narození páně, naposledy ošetřili vloni na podzim studenti **Fakulty restaurování Univerzity Pardubice** v Litomyšli. Právě restaurátorská **fakulta** vytvořila výzkumný záměr, v němž navrhla způsob konzervace a restaurování celého objektu.

Foto popis| Leoš Pryšinger před dvěma lety založil občanské sdružení s cílem zachránit Braunovy sochy. Škodí jim příroda i neodborné zásahy.

Foto popis| Hlavním nepřítelem soch je všudypřítomný mech.

Foto autor| FOTO - T. PLECHÁČ

Foto autor| FOTO - TOMÁŠ PLECHÁČ

Regionální mutace| 5plus2 - Trutnovsko

denik.cz

Morový sloup je ve špatném stavu, vzniká plán jeho oprav

11.4.2015 denik.cz str. 0 Středočeský kraj

Univerzita Pardubice

Kutná Hora - U Morového sloupu v Šultysově ulici v Kutné Hoře bylo možné v posledních dnech zahlédnout na lešení mladé studenty **Fakulty restaurátorství v Pardubicích**. Studenti tam pracují v rámci svých magisterských prací a v současné době restaurují vzorová pole.

"

„Nejprve studenti provedli průzkum. Tím bylo zjištěno, že stav morového sloupu je poměrně vážný. Navrhli jsme proto vzorová pole, na kterých se budou zkoušet technologie tak, aby se mohl připravit návrh celkové rekonstrukce. Studenti vzorová pole nyní restaurují v rámci svých magisterských prací pod odborným dohledem," uvedl Jakub Ďoubal, vedoucí pedagog **Fakulty restaurátorství Univerzity Pardubice**.

Současný stav je kritický

Morový sloup je jednou z dominant Kutné Hory. Současný stav této památky je však vážný a celková rekonstrukce je naprosto nevyhnutelná. Vzhledem k materiálu sloupu, jímž je vápenec, i řadě ne příliš zdařilých restaurátorských zásahů v minulosti, nebude rekonstrukce vůbec snadnou záležitostí. „Celkově stav morového sloupu nebyl dobrý. Uvědomovalo si to i město, tak nás jako fakultu restaurátorství oslovilo, abychom průzkum provedli," upřesnil Jakub Ďoubal.

Revizní zásah byl podle něj plánován už delší dobu. Situace je prý poměrně komplikovaná. „Primárně je to dané kutnohorským vápencem, který je nyní na hranici svojí materiálové životnosti. Dále některými restaurátorskými zásahy v minulosti, kdy kolegové sice měli snahu sloup restaurovat, ale technologie a poznání nebyly na takové úrovni jako jsou dnes," dodal Ďoubal.

Díky neodborným zásahům byly některé problémy vyřešeny, na druhou stranu jich ale také mnoho přibylo. V minulosti byla restaurátorských zásahů provedena celá řada, zhruba ve dvacetiletých intervalech přibližně od šedesátých let minulého století. „Myslím si, že zejména ten poslední větší zásah před patnácti, dvaceti lety, mohl být na lepší úrovni," poznamenal Jakub Ďoubal.

Jedním ze zásadních problémů bude odstranění cementových vysprávek, které tam byly v minulosti implantovány a pod kterými se kámen nyní sype.

Kámen je v dezolátním stavu

Vysprávky nebude možné odstranit všechny, protože by ze sloupu téměř nic nezbylo. Bude je však možné alespoň redukovat, protože kámen pod nimi je naprosto v dezolátním stavu a je třeba ho nějakým vhodným způsobem zpevnit. „Bude to ale těžký úkol, zejména čištění černých krust, které jsou často posledním nositelem sochařského reliéfu," doplnil Ďoubal.

Při restaurátorských pracích bude třeba postupovat s maximální opatrností. „Budeme muset být opatrní na ty nejcennější části, jako jsou reliéfy nebo plastické prvky," dodal Ďoubal. Zásah bude náročný zejména proto, že při předchozích opravách byl použit velmi tvrdý materiál, tedy cement, na měkký korozí narušený podklad. Výsledkem je vážné narušení kamene pod těmito tmely.

V tuto chvíli se v rámci vzorových polí dělá odhad toho, jakým způsobem bude možné rekonstrukci provádět a zda-li vůbec. Do podzimu by práce na vzorových polích měly být ukončeny a následně navržen postup na celkovou obnovu sloupu, která by se pak uskutečnila v několika příštích letech. Na celkovou rekonstrukci sloupu bude vypsáno výběrové řízení.

„V současné situaci je problém, že hlavním kritériem výběrových řízení bývá nabídková cena firmy. To často vede ke snaze redukovat restaurátorský zásah pouze na viditelné zákroky, bez snahy řešit podstatu problému. Společně s nedostatečně účinným systémem kontroly prováděných prací mohou takové zákroky spíše uškodit než prospět," podotkl Jakub Ďoubal."

URL| <http://www.denik.cz/stredocesky-kraj/m...vu-vznika-plan-jeho-oprav-20150411.html>

Zachraňují cenné kostelní fresky

11.4.2015 denik.cz str. 0 Královéhradecký kraj
Univerzita Pardubice

Heřmánkovice /FOTO/ - Bohatá malířská výzdoba se nachází v kostele Všech Svatých v Heřmánkovicích. Provedl ji v roce 1736 dosud málo známý broumovský malíř Johann Hausdorf.

"

Ted' se jeho dílu dostává náležitě pozornosti, aby byly cenné fresky zachovány i pro budoucí generace. Probíhá zde totiž projekt průzkumu stavu a záchrany této nástropní malby. Restaurátorský průzkum by měl mimo jiné přinést také nová zjištění o stavu nosné dřevěné konstrukce, omítek a barevných vrstev včetně historických přemalob, a zajištění jejich poškozených částí.

„Zároveň se historikové umění spolu se studenty dějin umění v projektu zaměří na uměleckohistorický výzkum malby s námětem Oslavy nejsvětější Trojice a všech svatých a na její interpretaci v širším kulturním kontextu," informoval Jakub Děd ze spolku Omnium.

Kostel Všech svatých stojí na mírném návrší uprostřed hřbitova nad vesnicí a představuje dominantu celé okolní krajiny. Základní kámen byl položen 8. listopadu 1722 a jako autora plánu vybral opat Otmar Zinke Kiliána Ignáce Dientzenhofera, autora i dalších barokních perel architektury v okolí. Architekt zde maximálně využil dominantní urbanistické působení objektu.

Hrubá stavba kostela byla dokončena a posvěcena roku 1723 a další tři roky se ještě pracovalo na dobudování a dokončování úprav interiéru. Kostel má podle sdružení Omnium půdorys protáhlého osmiúhelníku s konkávně prohnutými stěnami. Na kruchtě navazuje hranolová věž se zaoblenými rohy, na konci lodi je úzké kněžiště, za nímž se nachází obdélná sakristie.

Strop kostela je vymalován výhledem do nebes, v polokruhových polích jsou pak namalovány obrazy čtyř evangelistů a v eliptických věncích andělé. Původní malba vznikla záhy po vybudování kostela, byla ale přemalována v roce 1865. Vnitřní vybavení pochází z doby baroka a empíru, cennější mobiliář však musel být vystěhován a bezpečně uložen vzhledem k nárůstu krádeží v broumovských kostelech po roce 1990.

V těsném sousedství heřmánkovického kostela se také zachovala původní barokní fara. Okolnosti a přesné datování jejího vzniku nejsou známy, formou a kvalitou provedení však budova fary znamenitě doplňuje vedle stojící stavbu Dientzenhoferova kostela.

Současný projekt na záchranu vnitřní výmalby je podle Jakuba Děda společným modelovým projektem Ústavu dějin umění Akademie věd ČR, **Fakulty restaurování Univerzity Pardubice**,

Římskokatolické farnosti v Broumově a spolku Omnium, který by měl napomoci řešení záchrany a obnovy broumovské skupiny kostelů.

„Tento projekt se zaměřuje na mezioborový výzkum a záchranu barokních nástěnných maleb a dřevěných kleneb kostelů, které jsou kvůli dlouhodobému zatékání do historických krovů, necitlivým zásahům do klenebních konstrukcí a deformacím daným přirozeným rozpadem materiálu v havarijním stavu. Již byla instalována věž lešení a v týdnu od 16. března začali provádět průzkumy restaurátoři z **Fakulty restaurování UPCE** pod vedením Jana Vojtěchovského,“ dodal Jakub Děd.“

URL| <http://www.denik.cz/kralovehradecky-kr...enne-kostelni-fresky-20150411-os42.html>